

ZIENSWIJZE

op het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningenveld
voor het gasjaar 2022/2023

Gemeente Het Hogeland

Datum 26 juli 2022

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1 Leeswijzer	3
2. Leveringszekerheid	4
3. Veiligheidsnorm 10^{-5} en tempo versterken gebouwen	4
3.1 Aanvullende SDRA nodig	4
3.2 Modelinstellingen TNO	4
3.3 Aanvulling versterkingsprogramma	5
3.4 Voldoende uitvoeringscapaciteit	6
3.5 Voldoende beoordelingscapaciteit	6
3.6 Dorpenaanpak loopt gevaar bij capaciteitsproblemen	6
3.7 Lokaal plan van aanpak moet leidend zijn	7
3.8 Regelruimte voor de NCG	7
4. Afhandeling schade	8
4.1 Toepassen begrip ruimhartigheid	8
4.2 Regelruimte en budget voor IMG	9
4.3 Funderingsschade - geld volgt inhoud	9
4.4. Realiseer één schadeloket	9
5. Maatschappelijke gevolgen van bodembeweging door gaswinning	10
5.1 Maatschappelijke ontwrichting door bodembeweging	10
5.2 Maatschappelijke ontwrichting door afsluiting eindafnemers	12

1. Inleiding

Op 25 juni 2022 heeft u het ontwerp-vaststellingsbesluit (ontwerpbesluit) gaswinning Groningenveld voor het gasjaar 2022-2023 ter inzage gelegd. In mei 2022 hebben wij u geadviseerd over de operationele strategie en hebben wij deze gespiegeld aan onze regionale situatie.

In het gasjaar 2022-2023 wordt het Groningenveld alleen nog gebruikt als back-up voor extreme situaties. Daarom moet er een minimumproductie zijn zodat het veld operationeel kan blijven. Met deze fase is, zoals wij in ons advies aangaven, een psychologisch point of no return bereikt. Deze fase kan alleen nog gevolgd worden door beëindiging van de gaswinning uit het Groningenveld.

In ons advies hebben wij u waardevolle en zinvolle punten voorgesteld die naar ons oordeel helpen bij het oplossen van de problemen in Groningen. Wij concluderen in voorliggende zienswijze dat u in uw ontwerpbesluit niet of nauwelijks op onze adviezen bent ingegaan. Wij voeren onze punten daarom in onze zienswijze nogmaals op, omdat er ons veel aan gelegen is om de versterking in Groningen vlot te trekken en de schadeafhandeling in het voordeel van onze inwoners te regelen.

In deze zienswijze brengen wij de punten naar voren waarvan wij vinden dat u als verantwoordelijke staatssecretaris een rol heeft. Wij hebben ons daarbij gebaseerd op de onderdelen die u op grond van de Mijnbouwwet in het bijzonder moet betrekken bij uw besluit.

Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijze behandelt conform de relevante bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de overwegingen uit onze zienswijze, aangevuld met ons advies, transparant meeweegt in uw definitieve vaststellingsbesluit.

Deze zienswijze wordt naar voren gebracht door het College van Burgemeester en Wethouders, de raad van de gemeente Het Hogeland en de gemeente als rechtspersoon.

1.1 Leeswijzer

Wij hebben onze zienswijze opgebouwd aan de hand van de punten genoemd in artikel 52d van de Mijnbouwwet. In dit artikel wordt bepaald op welke onderdelen u een toetsing moet uitvoeren bij de vaststelling van het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang dat verbonden is aan het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas.

2. Leveringszekerheid

In uw ontwerpbesluit kiest u voor het openhouden van de elf productieclusters om wendbaar te zijn. Om de productieclusters open te houden, bent u voornemens om de gaswinning op 2,8 miljard Nm³ te bepalen.

Wendbaarheid is echter geen grondslag in de Mijnbouwwet of de Gaswet om gas te kunnen winnen uit het Groningenveld. Alleen leveringszekerheid biedt die grondslag. Gasunie Transport Services (GTS) raamt dat 1,7 miljard Nm³ nodig is in het gasjaar 2022-2023. Dit is gevalideerd door adviesbureau DNV.

U moet zich dus volgens het principe "niet meer dan nodig" houden aan de raming van GTS.

Wij vinden dat u

- vast moet houden aan het regime niet meer dan nodig en te bepalen dat 1,7 miljard Nm³ gas gewonnen mag worden.

3. Veiligheidsnorm 10⁻⁵ en tempo versterken gebouwen

3.1 Aanvullende SDRA nodig

NAM heeft op 6 april 2022 een voorstel voor een operationele strategie bij u ingediend met daarbij de SDRA van TNO. De operationele strategie en de SDRA zijn gebaseerd op de raming van GTS, dus op een productie van 1,7 miljard Nm³. U bent echter voornemens om de gaswinning op 2,8 miljard Nm³ te bepalen. U acht het niet noodzakelijk om een aanvullende SDRA te vragen omdat dat geen andere inzichten over veiligheid geeft.

Wij vinden dat u wel een aanvullende SDRA moet vragen. De SDRA moet aansluiten op de werkelijke situatie en een realistisch risico- en dreigingsbeeld geven. Het gaat om veiligheid van bewoners en zij moeten weten welk risico speelt. U moet dat afwegen. Hierin verwachten wij van u inspanning, ook als u inschat dat een aanvullende SDRA geen nieuwe inzichten geeft.

De SDRA blijkt in de praktijk wél nieuwe inzichten te bieden wanneer dat niet is verwacht. Bij de afbouw van gaswinning is immers de verwachting dat er geen gebouwen aan het versterkingsprogramma worden toegevoegd. Maar bij de lagere gaswinning in het huidige gasjaar 2021-2022 ten opzichte van voorgaande jaren, moesten ook nog gebouwen worden toegevoegd die in beeld zijn gekomen door de SDRA.

Wij vinden dat u:

- een aanvullende SDRA moet vragen als u vasthoudt aan 2,8 miljard Nm³.

3.2 Modelinstellingen TNO

Wij adviseerden u om op advies van TNO de nieuwste modelinstellingen voor de SDRA te gebruiken, omdat die het meest realistische beeld geven. U zegt op dit moment geen reden te zien om dat te gaan doen. U geeft ook aan dat u niet kan afdwingen dat wetenschappers het op alle punten met

elkaar eens zijn. U stelt dat een zekere mate van discussie goed is voor de verdere ontwikkeling van de modellen.

Bij deze theoretische redenering gaat u voorbij aan de reden waarom deze analyse wordt uitgevoerd, namelijk om de (on)veiligheid van onze inwoners in beeld te brengen. Discussie daarover leidt tot twijfel over die veiligheid. Wij vragen van u een keuze te maken over het toepassen van modellen zodat er geen twijfel en discussie ontstaat. De twijfel die nu blijft bestaan, draagt niet bij aan het vertrouwen in de uitkomst en acceptatie van de modellen. Daarnaast lijkt het erop dat de nieuwste inzichten alleen worden ingezet als er daardoor direct sprake kan zijn van minder versterking of een hogere gaswinning. Dit voedt wantrouwen. Daarom doen wij nogmaals een dringend beroep op u om de adviezen van TNO op dit punt wel over te nemen.

Wij hebben u ook geadviseerd om de P90-gebouwen uit de door TNO voorgestelde modelaanpassingen in beeld te brengen en op te nemen in het programma voor beoordeling. Dit advies volgt u ook niet op. U noemt dit een stapeling van conservatismen. Dit zijn wij niet met u eens. Als het gaat om de veiligheid van onze inwoners kunt u niet conservatief genoeg zijn. Er zou überhaupt geen discussie moeten zijn over modellen, methoden en analyses die zoveel impact hebben op het leven van inwoners. Een oplossing van een eventueel verschil op het gebied van veiligheidsbeleving ligt altijd aan de kant van de zekerheid.

Op dit moment wordt er door het Adviescollege Veiligheid Groningen onderzoek gedaan naar de samenstelling van het versterkingsprogramma. Doel van dit onderzoek is om te bepalen met welke stelligheid gezegd kan worden dat adressen buiten het versterkingsprogramma veilig zijn. Door op dit punt juist aan de conservatieve kant te gaan zitten, vergroot u de kans dat daadwerkelijk alle adressen die onveilig zijn onderzocht worden. Temeer omdat het altijd makkelijker uit te leggen is dat er één veilig huis te veel is onderzocht dan één onveilig huis te weinig.

Overigens, als de modellen goed werken, dan komt er uit de beoordeling dat de desbetreffende adressen op norm zijn. Er is dus helemaal geen sprake van onnodige versterking, maar vooral van meer gebouwen in het versterkingsprogramma die direct op norm zijn.

De 37 P90-adressen die uit de SDRA komen en die niet in het versterkingsprogramma zitten, bevestigen eens temeer ons beeld dat de modellen niet eenduidig en consistent zijn. Men zou immers verwachten dat de adressen die uit de SDRA komen bij een lagere gaswinning overeen moeten komen met de adressen die uit de SDRA (voorheen HRA) kwamen bij een hogere gaswinning.

3.3 Aanvulling versterkingsprogramma

In uw ontwerpbesluit schrijft u dat de NCG, het IMG en gemeenten gebouwen aan het versterkingsprogramma kunnen toevoegen. Bijvoorbeeld wanneer blijkt dat deze gebouwen erg lijken op gebouwen binnen het versterkingsprogramma, of wanneer er veel schade is of een acuut onveilige situatie.

Wij onderschrijven dit. Tot nu toe was het toevoegen van adressen aan het versterkingsprogramma voorbehouden aan de Dienst Nationaal Coördinator Groningen. Dus in feite aan u. De gemeenten ervoeren weinig tot geen ruimte om voorstellen hiertoe te doen. We herkennen ons daarom ook niet in uw stelling dat alle woningen in Groningen op basis van de jaarlijkse SDRA en handmatige verrijking van de SDRA-resultaten een risicoprofiel krijgen (pagina 50 ontwerpbesluit). Wij lezen uw

woorden als een oproep om nog eens kritisch te kijken welke adressen logischerwijs aan het versterkingsprogramma zouden moeten worden toegevoegd. Daar zijn we het mee eens en verwachten dan ook dat adressen die wij hiervoor aandragen, worden toegevoegd aan het versterkingsprogramma.

3.4 Voldoende uitvoeringscapaciteit

Wij geven bij herhaling aan dat de uitvoeringscapaciteit bij de NCG, en bij de bureaus en aannemers die de NCG hiervoor nodig heeft, onvoldoende is. Voor de uitvoering van versterkingsadviezen (het uitwerken ervan tot ontwerpen en vervolgens het daadwerkelijk bouwen) was in 2021-2022, volgens de NCG, minder capaciteit beschikbaar dan het aantal adressen dat op basis van de liggende adviezen versterkt zou moeten worden. Dat betekent dat het stuwmeer dat eerder bestond rondom de beoordelingen nu verschoven is naar de uitvoering. Daar wijzen we u al langere tijd op. De uitvoering van de werkzaamheden vraagt tijd en zorgvuldigheid en invloed van eigenaren om hun wensen naar voren te brengen. Maar het begint wel met beschikbaarheid van voldoende capaciteit voor de uitvoering. Juist dat is er op dit moment onvoldoende. Daarom moeten nu pijnlijke keuzes worden gemaakt tussen eigenaren die allemaal een urgentie hebben, hetzij vanwege de staat van de woning, of de persoonlijke situatie of de uitkomst van het versterkingsadvies. Dit zijn salomonsoordelen die niet nodig zijn als er tijdig voldoende capaciteit beschikbaar was geweest.

Wanneer u niet in staat bent om voldoende capaciteit bij de NCG te organiseren, moet u naar onze mening een andere oplossing bieden. Bijvoorbeeld door minder vanuit aansprakelijkheid te kijken, maar meer naar logische en bereikbare oplossingen voor bewoners.

3.5 Voldoende beoordelingscapaciteit

Ten aanzien van het beoordelen van adressen lijkt het nu beter te gaan dan voorheen. Mede dankzij de typologieaanpak worden er meer adressen beoordeeld dan in voorgaande jaren. Een tegenvaller is echter wel dat er minder adressen kunnen worden beoordeeld met de typologieaanpak dan gedacht. De uitval is groter doordat adressen in de praktijk toch niet onder een bepaalde typologie vallen. Dat betekent dat meer adressen regulier moeten worden beoordeeld. Dit kost meer tijd en capaciteit. De beschikbare beoordelingscapaciteit is echter juist bedoeld voor de ingewikkelde en complexe gebouwen. We vragen ons af of er voldoende beoordelingscapaciteit is. Daarom blijven we bij u aandringen om ervoor zorg te dragen dat de NCG genoeg beoordelingscapaciteit beschikbaar heeft.

3.6 Dorpenaanpak loopt gevaar bij capaciteitsproblemen

In uw ontwerpbesluit presenteert u de dorpenaanpak als crisisaanpak en mogelijkheid om te versnellen. Een dorpsgerichte benadering is ons niet vreemd. Gemeenten organiseren, prioriteren en clusteren juist om een risico-gestuurde aanpak hand in hand te laten gaan met een dorp- of wijkgerichte aanpak. Echter is beschikbare capaciteit op ieder vlak in het versterkingsproces een randvoorwaarde voor succes. Daarin is de dorpenaanpak niet anders. Als de dorpenaanpak het in zich draagt om capaciteitsproblemen op te lossen dan is het zaak om de geleerde lessen snel toe te passen in alle dorpen. Als blijkt dat de capaciteitsoplossing in het ene dorp een capaciteitsprobleem in het andere dorp (binnen en vooral buiten de gemeentegrenzen) veroorzaakt, dan verschuift het probleem alleen maar.

3.7 Lokaal plan van aanpak moet leidend zijn

Tegelijkertijd zien we dat de NCG zich volledig richt op het Meerjaren Versterkingsplan (MJVP). Ook in uw ontwerpbesluit noemt u dit. Hoewel het MJVP in potentie een mooi uitvoeringsinstrument is, moet het Lokale Plan van Aanpak (LPVA) die door de gemeenteraad is vastgesteld, leidend zijn. Het is de opdracht van de gemeenteraad aan de NCG en daarmee het wettelijk kader.

Zolang het MJVP het LPVA volgt, is er niet veel aan de hand. Onze informatie is echter dat de NCG stuurt op het MJVP en dat er, met name bij opname en beoordeling, verschillen tussen MJVP en LPVA bestaan. Daarmee wordt het voor de gemeenteraad steeds ingewikkelder om hun risico-gestuurde, maar ook maatschappelijk verantwoorde prioritering aan te houden. Dit staat mogelijk zelfs een dorpengestuurde aanpak in de weg. In het LPVA bewaken gemeenten namelijk de aaneengeslotenheid van de opgave in de verschillende dorpen. De gemeenteraad hoort de NCG hierin aan te sturen, niet andersom. Daarnaast zit hier nog een afbreukrisico in voor de lokale overheid. En dat is juist wat wij niet willen, want het vertrouwen van de bewoners in de overheid is al laag. Wij willen het vertrouwen juist vergroten.

3.8 Regelruimte voor de NCG

Wij hebben u geadviseerd om de NCG meer regelruimte (en middelen) te geven om problemen voor bewoners op te lossen. U geeft aan dat de NCG beschikt over een knelpuntenpot en dat over de regelruimte overleg plaatsvindt. Wij zien in de praktijk dat de NCG regelmatig vastloopt in haar eigen procedures en verantwoordingsstructuur. Maatwerk wordt daarmee moeilijk, want er moet al vrij snel een juridische onderbouwing worden aangeleverd wat leidt tot lange processen. Dat betekent niet dat de NCG geen maatwerk levert, maar dat de medewerkers van de NCG door veel hoepels moeten springen voordat dat maatwerk geleverd kan worden. Dit werkt vertragend en demotiverend. Daarbij geeft de NCG regelmatig aan wel snel te willen, maar door controle vooraf door uw ministerie niet snel te kunnen. Wij vinden dat u zowel aan de bewoners als aan de NCG het vertrouwen moet geven dat een maatwerkoplossing gerechtvaardigd is wanneer de NCG het aanbiedt.

Wij vinden dat u

- een nieuwe SDRA moet vragen wanneer u vasthoudt aan een winning van 2,8 miljard Nm³;
- de adviezen van TNO moet overnemen en de door hen voorgestelde modelaanpassingen aan de SDRA moet doorvoeren;
- ook de P90-adressen die uit de door TNO geadviseerde modelaanpassingen komen moet laten beoordelen om te onderzoeken of deze aan de veiligheidsnorm voldoen;
- NCG opdracht moet geven om ruimhartiger om te gaan met het toevoegen van adressen aan de versterkingsopgave;
- moet zorgen dat de capaciteit bij de NCG en de bureaus en aannemers voor het uitvoeren van de versterkingsadviezen (ontwerp, voorbereiden en uitvoeren) dusdanig omhoog gaat, dat er voldoende capaciteit ontstaat om de opgave ook daadwerkelijk binnen enkele jaren af te ronden;
- moet zorgen voor voldoende (reguliere) beoordelingscapaciteit, bijvoorbeeld om de hogere uitval vanuit de typologieaanpak te kunnen opvangen;
- waardevolle lessen uit de dorpenaanpak meteen toepasbaar moet maken voor andere dorpen/gebieden;

- NCG opdracht moet geven om de Lokale Plannen van Aanpak als opdracht te beschouwen en deze te verwerken in het MJVP en niet andersom;
- NCG meer regelruimte moet bieden en mandaat moet geven om maatwerk te kunnen leveren. Dat betekent geen controle vooraf door uw ministerie;
- oplossingen moet bieden wanneer er onvoldoende capaciteit is, bijvoorbeeld door minder vanuit aansprakelijkheid van NAM te kijken.

4. Afhandeling schade

De SDRA laat zien dat er ook bij een minimumflowproductie van 1,7 miljard Nm³ schade aan gebouwen ontstaat. Dit is een rekenkundige benadering waarbij, aldus de SDRA, de empirische gegevens voor schadetoestanden DS2 (matige schade) en DS3 (substantiële tot zware schade) ontoereikend zijn. De gaswinning wilt u vaststellen op 2,8 miljard Nm³ zodat we veronderstellen dat er meer schade ontstaat dan is berekend in de SDRA, voor zover de SDRA betrouwbare voorspellingen kan doen op basis van ontoereikende gegevens.

4.1 Toepassen begrip ruimhartigheid

Wij hebben u geadviseerd om het IMG voldoende regelruimte en financiën te geven om schade rechtvaardig en ruimhartig te vergoeden en om daarbij verder te mogen gaan dan het bepalen van aansprakelijkheid van NAM. Het gaat erom dat bewoners duurzame, logische en toegankelijke oplossingen aangereikt krijgen.

U geeft in uw ontwerpbesluit aan dat u ook vindt dat schade snel en ruimhartig vergoed moet worden en dat er hiertoe verschillende stappen zijn gezet. De stappen die u uitlegt, zijn stappen die in onze ogen echter van de overheid verwacht mogen worden en daarom niet ruimhartig zijn.

Zo geeft u onder meer de resultaten van het IMG over 2021 weer: hoeveel meldingen binnen welke termijn zijn afgedaan en hoeveel aan schadevergoeding is uitgekeerd. De overheid is echter niet ruimhartig wanneer het doet wat het moet doen. Als het IMG bijvoorbeeld binnen de beslistermijn beslissingen neemt, is dit niet ruimhartig. En ook niet per se snel. Het is gewoon wat het IMG moet doen.

Ook samenwerking tussen het IMG en de NCG bij samenloop tussen schade en versterking is niet ruimhartig. De overheid heeft schade en versterking organisatorisch gescheiden en moet daarom zorgen dat samenwerking tussen overheidsinstanties, bij samenloop, gewaarborgd is. Samenwerking is wat bewoners mogen verwachten.

Wij zien in deze maatregelen dus geen ruimhartigheid.

Het tevredenheidscijfer over het IMG waar u naar verwijst, maakt dat niet anders. Zoals u aangeeft in uw ontwerpbesluit hebben mensen die slechts één keer schade hebben gemeld het hoogste vertrouwen in het IMG. U vindt dit opvallend.

De vraag is waarom bewoners niet tevreden zijn. Wanneer dit is door schending van het gelijkheidsbeginsel, zoals de onafhankelijke raadsman in zijn jaarrapportage 2021 oppert, is er geen reden om te spreken over ruimhartigheid en ook geen reden om tevreden te zijn met de algemene

beoordeling van het IMG. Er is dan werk aan de winkel.

4.2 Regelruimte en budget voor IMG

Daarnaast is het de vraag wat u doet voor mensen die meervoudige schade hebben. Op ons advies om ook bij complexe en/of meervoudige schade een eenvoudige schadebehandeling toe te passen, in lijn met de vergoeding eenvoudige schade (de zogenaamde ves-regeling), reageert u dat het IMG moet balanceren tussen snelheid en maatwerk en dat dit een afweging is tussen juridische deugdelijkheid en ruimhartigheid. Wij realiseren ons dat complexe situaties meer tijd kosten dan eenvoudige situaties. De vraag is echter waardoor de complexiteit veroorzaakt wordt. Wij denken dat u een heleboel complexiteit kunt wegnemen door het IMG in de Tijdelijke wet Groningen meer ruimte en budget te bieden om buiten de reguliere aansprakelijkheidsregels oplossingen te bieden en te vergoeden. Het is immers geen reguliere situatie. Het grootschalige, complexe en structurele karakter van schadeafhandeling en de impact die het heeft op bewoners vragen in onze ogen om iets anders. U geeft zelf aan dat vooral de groep met meervoudige schade aanzienlijk lager scoort op gezondheid, veiligheid, vertrouwen in instanties en hoger scoort op risicopercepties dan bewoners zonder schade.

Ruimhartigheid is een beleidsuitgangspunt dat juridisch, en financieel, vertaald moet worden, zodat ruimhartigheid en rechtmatigheid geen tegenstelling of balanceerkunst is. U komt hier in onze ogen te weinig aan tegemoet.

4.3 Funderingsschade - geld volgt inhoud

U heeft een wetsvoorstel in voorbereiding waardoor het IMG duurzame oplossingen kan bieden bij bijvoorbeeld funderingsproblematiek. Het is bekend dat wij vinden dat de Tijdelijke wet Groningen zo snel mogelijk gewijzigd moet worden. Niet alleen omdat de versterking dan een wettelijke grondslag krijgt, maar ook omdat het IMG dan de bevoegdheid krijgt om bijvoorbeeld funderingsschade aan te pakken. Het kabinet stelt hiervoor 350 miljoen euro beschikbaar. Wij vinden echter dat budget de inhoud moet volgen. Om die reden hebben wij ook met u afgesproken om een onderzoek naar funderingsproblematiek te doen.

Het mag niet zo zijn dat funderingsproblematiek niet wordt aangepakt omdat het budget ontoereikend is. Dit zou opnieuw verschillen voor bewoners opleveren. Bovendien moeten bewoners dan met elkaar concurreren om het budget. Met dit principe als uitgangspunt volgen we het lopende onderzoek naar de funderingsproblematiek nauwlettend en gaan er, mede op basis van de gemaakte afspraken, van uit dat u met de resultaten van het onderzoek op zak daarna bereid bent om de financiering van de aanpak die nodig is om dit probleem op te lossen voor uw rekening te nemen.

4.4. Realiseer één schadeloket

Wij zijn er positief over dat u bent gestart met de wetswijziging zodat ook schade door bodembeweging door exploitatie van de gasopslag Grijpskerk onder het wettelijk bewijsvermoeden valt. Bewoners moeten zo snel mogelijk schade kunnen melden met toepassing van het wettelijk bewijsvermoeden. Daarom vragen wij u inzichtelijk te maken op welke termijn u het formele wetstraject gaat doorlopen. U vindt dat het schadebeeld voor de overige gasvelden te veel verschilt om ook onder het wettelijk bewijsvermoeden te brengen, maar u bespreekt met het IMG en de

Commissie Mijnbouwschade de één-loketgedachte. Wij blijven benadrukken dat wij het belangrijk vinden om schadeafhandeling vanuit de beleving van bewoners te benaderen.

Dit betekent ook dat bewoners het IMG als onafhankelijk en transparant moeten ervaren, aan hún zijde, en dat het wettelijk bewijsvermoeden daadwerkelijk helpend is in de complexe bewijsmaterie. Zoals u erkent in uw ontwerpbesluit ervaren bewoners dit niet altijd zo. Het is voor bewoners niet altijd duidelijk waarom er verschillen in de schadeafhandeling bestaan. U blijft hierover met het IMG in gesprek, bekijkt dit en informeert de Tweede Kamer hierover. Dat is natuurlijk goed, maar het belangrijkste is dat dit probleem zo snel mogelijk wordt opgelost. Er moet vanuit de beleving van bewoners gehandeld worden.

Wij vinden dat u:

- het IMG regelruimte en budget moet geven om schade rechtvaardig en ruimhartig te vergoeden;
- er bij het IMG op aan moet dringen om zich meer te richten op het oplossen van problemen van bewoners en minder op het afhandelen van de aansprakelijkheid van NAM;
- het IMG de mogelijkheid moet geven om ook bij complexe en/of meervoudige schade een eenvoudige behandeling van de schademelding aan te bieden, waarbij niet elke schade bediscussieerd wordt;
- zorg te dragen voor de realisatie van één loket voor mijnbouwschade in Groningen.

5. Maatschappelijke gevolgen van bodembeweging door gaswinning

5.1 Maatschappelijke ontwrichting door bodembeweging

Om de belangrijkste oorzaak van maatschappelijke ontwrichting (waaronder gezondheidsklachten en onveiligheidsgevoelens) als gevolg van schadeproblematiek weg te nemen, hebben wij u eerder geadviseerd om duidelijk te zijn over de beëindigingstermijn van de winning uit het Groningenveld in 2023. Daarnaast hebben wij u meegegeven om de wet ‘Wat na nul’ zo snel mogelijk aan de Tweede Kamer aan te bieden, waarmee de situatie in de laatste periode van de inzet van het Groningenveld en de sluiting daarvan ook juridisch is vastgelegd met speciale aandacht voor de veiligheid en overgebleven verplichtingen van de NAM.

Ondanks de huidige geopolitieke omstandigheden en de onzekerheden die bestaan rond de beschikbaarheid van geïmporteerd gas geeft u in uw ontwerpbesluit aan te willen vasthouden aan het zo snel mogelijk beëindigen van de winning uit het Groningenveld. Wij roepen u op hieraan vast te blijven houden. Het beëindigen van gaswinning uit het Groningenveld is niet alleen nodig vanwege de veiligheidsrisico's, maar ook vanwege de impact die het heeft op de (geestelijke) gezondheid van bewoners.

Met de aanstaande sluiting van het Groningenveld en het uitgangspunt dat het Groningenveld binnenkort alleen nog noodzakelijk is voor het operationeel houden van een aantal productielocaties en niet langer bepalend is voor de leveringszekerheid, wordt een volgende stap gezet om de

veiligheid in Groningen te verbeteren. Tegelijkertijd zijn de problemen hiermee nog lang niet voorbij. Ook nu we het einde van winning uit het Groningenveld naderen, vragen wij uw verscherpte aandacht voor de maatschappelijke gevolgen van de gaswinning en gerelateerde problematiek.

Gaswinning is méér dan het technische proces, schadeafhandeling en versterking. Voor veel bewoners en hun kinderen heeft het een enorme impact op hun leven. De winning van gas raakt inwoners in het hart. De openbare verhoren in het kader van de 'parlementaire enquête aardgaswinning Groningen' hebben dit recentelijk wederom zichtbaar gemaakt. Het draagvlak voor mijnbouwactiviteiten in de regio en het vertrouwen in overheidshandelen staat met de aanhoudende winning en gerelateerde problematiek nog steeds onder druk. De kinderen in het aardbevingsgebied groeien op met de problemen en wantrouwen in de overheid. Wij zien ook dat bewoners met cumulatie van problemen worden geconfronteerd: door coronamaatregelen moesten zij bijvoorbeeld verblijven in een (potentieel) onveilige woning. Wij verwachten dat gaswinningsproblematiek in combinatie met de stikstofproblematiek een zware wissel trekt op de agrarische sector in Groningen. Het is dan ook van groot belang dat het agroprogramma agrariërs nu snel daadwerkelijk kan helpen. Daarvoor is, zoals wij als regio hebben gevraagd, medewerking en geld van onder meer uw ministerie nodig. Zoals u zegt: een overheid die resultaten levert.

U neemt verschillende maatregelen voor het beperken van de impact op sociale veiligheid, gezondheid en maatschappelijke onrust. Echter wordt er aan de inwoners van Groningen al jaren verbetering, versnelling en een toekomstperspectief beloofd.

In uw ontwerpbesluit erkent u dat bewoners vooral behoefte hebben aan een overheid die resultaten levert: meer oog voor de menselijke maat, meer snelheid in de uitvoering en betere communicatie. Dit hebben wij u ook geadviseerd in mei 2022. Toch zien wij dat u weinig van onze adviezen overneemt en weinig concreet maakt wat u nu gaat doen. Daarmee worden de problemen niet opgelost en de emotionele belasting van onze inwoners niet verminderd.

Eén van de maatregelen die u neemt is dat u budget beschikbaar stelt voor geestelijke en emotionele ondersteuning van bewoners. Alhoewel dat positief is, heeft u het regionale voorstel op het gebied van sociale en gezondheidsondersteuning verder niet gehonoreerd. Wij vinden dat u dit moet heroverwegen.

Wij verzoeken u om de wetswijziging waarmee ook schade door bodembeweging door activiteiten bij de UGS Grijpskerk onder het wettelijk bewijsvermoeden valt, voortvarend ter hand te nemen. Bewoners moeten snel weten waar zij aan toe zijn. Dit voorkomt dat ook voor deze bewoners maatschappelijke onrust toeneemt.

Wij vinden dat u gelet op het risico van maatschappelijke ontwrichting:

- vast moet houden aan het regime niet meer dan nodig en te bepalen dat 1,7 miljard Nm³ gas gewonnen mag worden;
- uw inzet moet blijven richten op een versnelde sluiting van het Groningenveld, ondanks de huidige geopolitieke-ontwikkelingen;
- de concrete maatregelen moet nemen zoals die vanuit de regio zijn aangedragen voor onder meer sociale ondersteuning en de agrarische sector;

- de effecten van gaswinning op maatschappelijke ontwrichting in overleg met de regio voortdurend moet monitoren zodat u slagvaardig passende maatregelen kunt nemen.

5.2 Maatschappelijke ontwrichting door afsluiting eindafnemers

In het ontwerpbesluit maakt u duidelijk dat de gasmarkt als gevolg van de oorlog in Oekraïne onzekerder is geworden, en dat er een grotere kans bestaat op tekorten van hoogcalorisch gas. Deze tekorten zouden kunnen leiden tot het afsluiten van eindafnemers van hoogcalorisch gas. Ook zijn er gevolgen voor laagcalorische eindafnemers. Hierover schrijft u dat het afsluiten van afnemers van laagcalorisch gas indirect een omvangrijk verlies aan productie en werkgelegenheid kan veroorzaken. De stikstoffabriek in Zuidbroek gaat een cruciale rol spelen in de leveringszekerheid van laagcalorisch gas, maar de realisatie ervan is opnieuw vertraagd.

Wij vinden dat u:

- voor de definitieve sluiting van het Groningenveld alternatieven moet inventariseren om risico's op te kunnen vangen van onderbrekingen van de beschikbaarheid van hoogcalorisch gas, zodat u niet terug hoeft te vallen op het Groningenveld.